

הלכות תפילין סימן מג

דליקא למחש לניצוצות, אכל משתין מעמד (ד) פשיטא דאסור דלא צריך מבית הכסא צראי. והוא הדין אם משתין מלש או בעפר (ה) תחום דליקא ניצוצות, בבית הכסא צראי (ו) גמי שרי. ואין חלוק בין קבע לצראי לענין זה, אלא בבית הכסא קבוע מסתמא עושה צרכיו (ג) מלש ובית הכסא צראי מסתמא עושה מעמד הואיל ואינו נפנה (ד) לגדולים (כ"י בשם ג"י ומגדל-עזר): (ז) *ובבית הכסא צראי מתיר להשתין בהם כשהם בראשו, ואכל אם אוחזן בידו אסור להשתין בהם מעמד אפילו אם תופס אותם בבגדו, (ח) מפני שצריך לשפשף בידו ניצוצות שבוגליו, אלא (ט) חולצן ברחוק (ס) ארבע אמות ונותנם (י) לחברו. "ומדברי הרמב"ם נראה שאסור להשתין (יא) כשהם בראשו, בין בבית הכסא קבוע בין בבית הכסא צראי, ויש לחש (יב) לדבריו: ב *בית הכסא קבוע הינו שיש בו צוה והוא על-פני השדה (יג) בלא (יד) חפירה: ג (יז) *בית הכסא צראי (י) הינו בגין להשתין מים שאין אדם הולך בשבילים לבית הכסא, והפעם הזאת נעשה המקום הזה (טו) בית הכסא תחלה: ד (טז) "אם הם בחיקו וחגור חגורה (יז) או בבגדו בידו מטר, בין להשתין בין (ט) לפנות: ה "אם רוצה לנגס (יח) לבית הכסא קבוע לעשות צרכיו, חולצן ברחוק ארבע אמות: הגה ויש אומרים אפילו בלא (ט) צרכיו (כ"י בשם רב האי), (יט) נטוב להחמיר: וגוללן ברוצות שלהן

באר היטב

לכח"כ צראי ומש"ה הרבה להקשות ע"ש ולא נ"ק, וענין כ"ח: (י) חפירה. אכל כשהוא בחפירה חולץ ומשתין אלאחר וא"צ להרחיק ד"א, מ"א ע"ש: (י) הינו, ר"ל הא דאמרין לעיל דמתיר להשתין בו בתפילין שבראשו הינו במקום שאין רגילות לפנות שם: (ט) לפנות. צ"ע דבס"א כתב אפילו תופס אותם בבגדו אסור, וי"ל דהא מניי שקשורים בבגדו שאף אם ישפשף בידו לא יפלו התפילין, מ"א וע" ט"ו: (ט) צרכיו. והא דנקט הטור והש"ע סעיף א אסור

משנה ברורה

וביד (ג) זמינו כנגד לבו, כמו שכתוב בסעיף ה: (ד) פשיטא דאסור. באוחזן בידו, שמה יקנה הניצוצות, והוא הדין כשהם בראשו דאסור, דחלישין שמה ישוב ויעשה בהם צרכיו [פמ"ג]: (ה) תחומה. או במקום (ז) מדרון: (ו) גמי שרי, ואין חלוק וכו'. ומכל מקום (ה) יש חלוק קצת, דבקבע דיש חשש שמה יעשה צרכיו, צריך שיהיה בבגדו ובידו, כמו שכתבתי בסעיף-קטן ג, ובצראי אפילו בידו לבד גמי מתיר בזה, דליקא חשש ניצוצות: (ז) ובבית הכסא צראי וכו'. דלא נזכרין בה שמה יפנה בהם, ורק שיהיה שלא יפיה בהם: (ח) מפני שצריך וכו'. וחלישין (י) שמה ישפשף הניצוצות שנופלין על רגליו ביד שאוחז בה התפילין: (ט) חולצן ברחוק וכו'. עין מגן-אברהם שכתב, דמה שכתב המחבר מתחלה "אסור להשתין בהם מעמד" מניי בין בצראי

ובין בקבוע, וכמו שכתב בהג"ה, ומה שכתב "אלא חולצן ברחוק ד' אמות" מניי בקבוע, דאי בבית הכסא צראי, חולץ ומשתין אלאחר⁽¹⁾, וכן כתב הש"י: (י) לחברו. דהוא בעצמו אסור לאחז בזה או (ז) אף דמניי בקבוע ומבאר לקמן בסעיף ה דאחז בבגדו ובידו, בין דמניי בשמשתין מעמד וחלישין משום ניצוצות: (יא) כשהם בראשו. (ט) והוא הדין בנזונו, דסבירא לה דנזונו שמה יפיה בהם, אכל כשהם בכיסין ואוחז הכיס בידו מתיר להשתין בהן לדברי הכל, שכתבתי בכיסין אין אסור בהפסחה, כמו שיתבאר בסימן מד: (יב) לדבריו. ולפי הצדקה, בגין שיתבטל על-ידי זה מתפלה בצבור, יכול לסמוך אדעה ראשונה, אף שיהיה הרבה שלא יבוא לידי הפסחה, כן כתב החי"א. ומכל מקום נזהרין לחלץ השל-ראשו, וגם השל-יד (ט) נכון להסיר הרצועות מפה-היד שלא יבוא לשפשף הניצוצות בהם⁽²⁾: ב (יג) בלא חפירה. רוצה לומר, או צריך לחלצן ברחוק ד' אמות, אכל אם הוא בחפירה, הרי החפירה היא רשות לעצמו ובית הכסא שלמעלה רשות לעצמו ואין לו דין בית הכסא כלל, כמו שיתבאר בסימן פג⁽³⁾, ומתיר לפנס בתוכו בתפילין שעליו: ומכל מקום קדם שישתין צריך לחלצן לדברי הכל כמו בשאר בית הכסא קבוע, כן מסיק המגן-אברהם. בזה דברים אמורים, להשתין, אכל לעשות צרכיו, משמע מדברי הבית-יוסף דיש להחמיר לחלץ ברחוק ד' אמות במקום שרוצה לעשות צרכיו, (י) אפילו נפנה במקום שאינו בית הכסא כלל אלא בחצרו או על-פני השדה: ג (יד) בית הכסא צראי וכו'. פירוש, הא דאמרין לעיל דמתיר להשתין בו בתפילין שבראשו הינו במקום שאין בו צוה, וגם הוא מקום שאין רגילות לפנות שם⁽⁴⁾, ולכך לא נזכרין שמה יפנה בהתפילין, (יט) ואפילו אם הוא מקום צנוע: (טו) בית הכסא תחלה. עין בפריי-מגדים דסבירא לה דהאי לשון לאו דנקא, דאפילו מיוחד מפקה זמנים להשתין מכל מקום צראי יחשב: ד (טז) אם הם בחיקו וכו'. דתו ליקא למחש משום ניצוצות וגם משום שמה יפלו ממנו, ומתיר בין בבית הכסא קבוע (יז) ובין בצראי: (יז) או בבגדו בידו. צריך עיין, דבסעיף א כתב "אפילו תופס אותם בבגדו אסור". וענין כט"ז ומגן-אברהם שנזקקו בזה מאד⁽⁵⁾, ובבאור הגר"א כתב דסעיף זה שהוא מובטל התרומות הוא שיטה אחת החולק על הא דסעיף א, וסבירא לה דבבגדו ונדו תו לא חלישין לשפשף הניצוצות, וכן הכריע בספר מאמר-מדכי. ובקשורין בבגדו (יג) לכלי עלמא מתיר: ה (יח) לבית הכסא קבוע. (יד) נקט קבוע משום סיפא, לאשמועינן דאפילו בקבוע מבינים התפילין עמו משום שמירה, אכל אין הכי-נמי דאפילו באינו קבוע כלל צריך לחלץ ברחוק ד' אמות במקום שרוצה לפנות, וכדלעיל בסוף סעיף-קטן יג. וכן מה דנקט לעשות צרכיו, גס-פן משום רבועא דסיפא, אכל באמת הוא הדין להשתין צריך לחלץ ברחוק ד' אמות וכדלעיל בסעיף א: (יט) נטוב להחמיר. המגן-אברהם מסיק דמדינא אסור לנגס לבית הכסא בתפילין⁽⁶⁾, דלא גרע ממרחץ⁽⁷⁾ לקמן בסימן מה סעיף ב. ועין בפריי-מגדים ובמאמר-מדכי שכתבו דמדברי הרא"ש לא משמע הכי⁽⁸⁾, גם

שער הציון

(ג) עלת-תמיד ואליה דבה: (ד) רמב"ם ובית-יוסף: (ה) פריי-מגדים: (ו) בית-יוסף: (ז) מגן-אברהם ופריי-מגדים: (ח) מסתמא לשון הרמב"ם, וכן משמע בשלחן-ערוך של הגר"י. טכ מצינו בסוף הסימן בפריי-מגדים שמעמד להסיר בשם האלה רבה: (ט) מישועות-עקב: (י) הגר"י: (יא) הגר"י: (יב) משי"י: (יג) מגן-אברהם: (יד) מאמר-מדכי: (טו) הגר"י.

הלכות תפילין סימן מג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

דאי בבית-הכנסא צראי, חולץ ומשתיק לאתפרי.

(3) ומבואר בביה"ל (ד"ה ובבית הכנסא) שהוא הדין לענין תפילין של יד, אלא שאין חיוב לחלצן לגמרי, ודי להסיר את הכריכות מעל כף ידו כדי שלא יבא לשפשף בהן.

[משנ"ב ס"ק יב]

ומכל מקום נוהגין לחלץ השל-ראש⁽⁴⁾.

(4) מבואר בדבריו שבמקור הדין מסכים עם השו"ע שבבית הכנסא עראי מותר להשתין כשתפילין בראשו. ואף שכתב לקמן (סי' מה ס"ק ה) שאסור ללבוש תפילין בפני אדם ערום, ביאר השבילי דוד (ס"ג) שכאן מדובר שבגדיו מפסיקים בין התפילין לבין הערוה, ואינו נחשב כעומד ערום בפני התפילין. ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"י"ח סי' ד) כתב שחמור יותר לעמוד ערום בפני מצוה מאשר להשתין בפניה. ואף לדעת הרוח חיים (פאלאג'י, סי' ערה אות ג) והכף החיים (שם ס"ק מב) שכתבו שאסור להשתין בפני נרות שבת, מ"מ תפילין הרי מונחות עליו כל יום, וגם מצוי כמה פעמים ביום שצריך להשתין ויש סכנה אם ימנע מכוך, ולפיכך לא נהגו להצריכו לחולצן. ועוד, שבנרות נראה שנהנה מאורן לצורך ההשתנה, וזהו בזיון, מה שאין כן בתפילין שאינו נראה כמשתמש בהן.

[משנ"ב שם]

וגם השל-יד נכון להסיר תצוצות מפה-היד שלא יבוא לשפשף תצוצות בהם⁽⁵⁾.

(5) ובאופן שצריך להשתין ויש אנשים הרואים אותו, כתב הערוך השלחן (סי"ד) שעליו להסיר אפילו את התפילין של יד מעליו, שאם לא כן יש בכך חילול ה', ויש לגעור בו.

[משנ"ב ס"ק יג]

אכל אם הוא בתפילה, הרי תפילה היא רשות לעצמו ובית-הכנסא שלמעלה רשות לעצמו ואין לו דין בית-הכנסא כלל, כמו שיתבאר בס' פג' פג'.

(6) שם כתב (ס"ק יא), שאין מקום זה חשוב בבית הכנסא כלל, בין אם יש לו מחיצות מלמעלה על הגומא, ובין אם לאו.

[משנ"ב ס"ק יד]

וגם הוא מקום שאין רגילין לפנות שם⁽⁷⁾.

(7) ולענין מי שחולץ תפיליו קודם שנכנס לבית הכנסא של זמנינו, האם צריך לברך בשחזור ללובשן, דעת הגר"ש אלישיב (אבני ישפה ח"א סי' ה) והגר"ח קניבסקי (מאיר עוז ח"ב עמ' תשפא) שאם בית הכנסא זה מוכן גם לעשיית צרכיו, שייכת בו גזירת חז"ל [המבוארת בשו"ע ס"א] שמא יבוא להתפנות, ועל כן אסור להיכנס לשם עם תפילין, וביון שבכניסתו הוא נדחה מקיום המצוה, צריך לחזור ולברך.

[משנ"ב ס"ק יז]

צריך עיון, דקסעיף א כתב "אפלו תופס אותם בכדו אסור". ועין בט"ז ומגן-אברהם שנתקו בזה מאד⁽⁸⁾.

(8) הט"ז שם (ס"ק ד) תירץ, שמה שכתב השו"ע בבגדו בידו היינו לענין הפסק, כלומר שהתפילין בחיקו ומפסיק בין חיקו לערוה בחגורה, או שהתפילין תחת בגדו והוא אוחזן בחוץ על בגדו שלא יפלו למטה, שאז לא חוששים שמא יקח ידו משם לקנח הניצוצות. והמג"א שם (ס"ק ח) תירץ, שיש לומר שכאן מדובר שקשורות התפילין בבגדו, שאף אם ישפשף בידו לא יפלו, וכמו שהביא בשמו המשנ"ב להלן.

[משנ"ב ס"ק יט]

המגן-אברהם מסיק דמדינא אסור לקנח לבית-הכנסא בתפילין⁽⁹⁾, דלא גרע מקרחץ⁽¹⁰⁾.

(9) ולענין הליכה עם תפילין במבואות המטונפות, כתב להלן (ס"ק כ) שכיסוי מועיל לזה.

(10) והוסיף המג"א שם (ס"ק ט), שאדרבה הלא בית הכנסא חמור ממרחץ, שהרי קיימא לן שבית הכנסא חדש אסור לקרוא בו קריאת שמע, וכפי שפסק השו"ע לקמן (סי' פג ס"ב), ואילו מרחץ חדש מותר לקרוא בו קריאת שמע, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' מה ס"א).

[משנ"ב שם]

ועין בפריימגדים ובמאמר-מךכי שכתבו דמדברי הרא"ש לא משמע דכ"י⁽¹¹⁾.

(11) ולעיל (ס"ק א) כתב בפשיטות בדברי המג"א, שאף שלא לצורך אסור.

הלכות תפלין סימן מג מד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כ]

אָל לא בשמאלו, מפני שצריך לקנות בה⁽¹²⁾.

(12) ולענין איטר, כתב הפמ"ג (משנ"ב ס"ק ג ט) בדעת הט"ז (שם) שיאחו את התפלין ביד ימין שלו שהיא שמואל של כל אדם, שהרי בה לא יבוא לקנח. ולפי זה, באופן שבו יכול האיטר לקנח באיזה יד שירצה (כמובא במג"א שם ס"ק ח), אסור לו לאחוז את התפלין בשתי ידיו, כיון שבשתייהן יש לחוש שמא יבוא לקנח.

[משנ"ב שם]

קָתב הרמ"ע סימן נט, דקמטר לבגס בתפלין למבואות המטונפות אפלו לש שם מקום קטנה להדיא, וטוב לבסותו בפובע⁽¹³⁾.

(13) ואף לבסותו בידו, כתב לעיל (סי' כה ס"ק ח) שמועיל.

[משנ"ב שם]

והמגן אברהם מצדד לומר, דקשידע שיקנס דרך מבואות המטונפות לא יניחם בביתו אלא בבית הקנסת, או שניחם בביתו⁽¹⁴⁾.

(14) לעיל (שם) כתב שאם יודע שיהיה עליו ללכת דרך מבואות המטונפות, יניחן בחצר בית הבגסות, ורק אם אי אפשר לו, יניחן בביתו ויכסה אותן בכובעו או בידו.

[משנ"ב שם]

ויכנס במבואות המטונפות⁽¹⁵⁾ וכו', וכל שאי אפשר לו לבסותו מוטב שיקניחם בבית הקנסת⁽¹⁶⁾.

(15) ולענין החלפת חיתול לילד או להושיבו לעשות צרכיו, דעת הגרי"ש אלישיב (קונטרס הלכות תפלין סמ"ט-ג) שיש להקפיד שלא לעשות זאת מול דברים שבקדושה. וראה מה שכתבנו לקמן סי' מה ס"ק ה.

(16) ורחובות שיש בהם פחי אשפה, דעת הגרש"ז אויערבך (משנ"ב ביצחק יקרא) שאין להחשיבם כמבואות המטונפות. מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (קונטרס הלכות תפלין סס"א) שפחי אשפה גורמים לרחוב להחשב כמבואות המטונפות, ובשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ו תשובה יח) חילק שאם גוף הפחים נאכל על ידי האשפה, דינם כגוף של רעי וממילא הרחוב נחשב למטונף, אך אם לא התאכל גוף הפח על ידי האשפה, הרי היא נחשבת למכוסה.

[משנ"ב שם]

ומשמע שם דהדלת והייד שפךצונות אין צריך לבסות, שם דרך קשיה לא דרך פתיקה⁽¹⁷⁾.

(17) אמנם, לענין החיוב לעשותן לשמה, ושואין לעשותן על ידי אשה וקטן, כתב בבית הלל לעיל (סי' לט ס"ב ד"ה בכל תקון עשיתן) שבכלל כתיבה הם כמו השי"ן של ראש. וראה מה שכתבנו שם, אם מקומות קשר הדלת והייד נחשבים כקדושה עצמה, או שמא רק כיתשמיש קדושה כשאר הרצועה.

[ביה"ל ד"ה ומניחן]

דאם הקלי תה שפח⁽¹⁸⁾ חשיב הקלי אהל להפסיק בינם לקרקע וקמטר להניחם בביתו על גבי קרקע⁽¹⁹⁾.

(18) לענין ישיבה על גבי ספסלים שיש תחתם תיבה שבתוכה תפלין, כתב במשנ"ב לעיל (סי' מ ס"ק ג) שצריך שיהיה טפח פניו בתוך התיבה, ואילו כאן לענין הנחת התפלין על גבי קרקע, משמע שמוסיף אם יש בכלל טפח, ולא צריך שיהיה חלל טפח פניו.

(19) ואם נפלו כשהן בנרתיקן, כתב במשנ"ב לעיל (שם ס"ק ג) שיתן פרוטה לצדקה, ולא חילק אם יש בנרתיק טפח או לא [אלא שכאן מדובר בהנחה שאינה ביוון כנפילה].

[משנ"ב ס"ק כה]

ולשאר ספרים⁽²⁰⁾ וכתבים שיש בהן שמונת⁽²¹⁾, אם הם בקיס שרי להקניסן. ויש אומרים דבעינן דוקא תיק בתוף תיק אם צריך לבגס לבית הקנסת⁽²²⁾.

(20) ולענין הכנסתם לבית הכסא של ספרים שנעשו בכח החשמל, הורה הגר"י קרליץ והגר"ח פ' שיינברג (גנוי הקודש פ"ד הע' כז) שיש להקל כשמכוסים בכיסוי אחד, אמנם דעת הגר"ש אלישיב והגר"ש וואזנר (גנוי הקודש שם) שגם בספרים כאלו יש להצריך שני כיסויים ואין להקל מטעם שלא נעשה בכח האדם. וכן הורה הגר"ח קניבסקי (שם עמ' רס תשובה כז) לגבי המשמש בחדר שיש בו ספרים המודפסים בצילום על ידי מכונות, שנכון לשימוש בכלי בתוך בלי. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קסב) לגבי שכפולים או עיתונים שיש בהם דברי תורה שנכתבו על ידי יראים, שטעונים גניזה, אך הביא המשנ"ב לעיל (סי' מ ס"ק ד) בשם שו"ת חוות יאיר (סי' קפד) וסתם בדבריו שנטה להקל לשמש בחדר שיש בו ספרים מודפסים, בשעת הדחק כשאין לו במה לבסותם (והוא שלא כמבואר בחות יאיר שהיקל רק כשהודפסו על ידי גברים שאינם מתכוונים לקרש את השם).

ולגבי עיתונים שיש בהם פסוקים או מאמרי חז"ל שנכתבו לצורך מליצה והם כתובים באותיות מרובעות של דפוס, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' תקנ) שראוי להיזהר בהם וגם לא להכניסם לבית הכסא. ובשו"ת אגרות משה (ייד ח"ב סי' עו) כתב לגבי עיתונים שרובם כותבים דברים שאינם ראויים להיכתב, שאין איסור להכניסם לבית הכסא, ואף אם נכתבו בכתב אשורית, אמנם בשאר דברים ראוי להחמיר, ודעת הגרש"ז אויערבך בזה, ראה בהערה הבאה.

ולענין קדושת ספרים שעדיין לא למדו בהם, כתב במכתבי החפץ חיים (מכתב פג) לגבי ש"ס שעדיין לא למדו בו, שמוותר לקרוע ממנו דפים על מנת לצלמם לצורך הדפסה, מפני שאין ההדפסה נחשבת אלא כהזמנה, וקיימא לן שהזמנה לאו מילתא היא [כמבואר בשו"ע לעיל סי' מב ס"א ובמשנ"ב שם ס"ק ו]. וביאר הגר"י קרליץ (יקרא דאורייתא עמ' מא) שהחפץ חיים לא התיר אלא לתלוש דפים מהספר, אבל לא התיר ביוון בגוף הספר עצמו. ובשו"ת אבני נזר (ייד סי' שעו) כתב, שרק ספרים של תורה שבעל פה אין מתקדשים בשלא למדו בהם, אבל ספרים של תורה שבכתב יש להקפיד בקדושתם גם קודם שלמדו בהם, מפני שהדפסתם עדיפה מהזמנה.

ולגבי גליונות של ספרים חדשים בכתב יד, כתב המשנ"ב לקמן (סי' שלד ס"ק ג) להקל בקדושתן, מפני שנחשב כהתנו עליהן, וכן מטעם שהזמנה לאו מילתא, וכן כשקדח בספרים לצורך כריכתם ונעשים פירורים מדפי הספר ולא מן האותיות, דעת הגר"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי (גנוי הקודש פ"ח הערה יב ו-כ), שאם עדיין לא למדו בספרים אלו מותר להשליכם לאשפה. אבל כשחותך גליונות מספרים חדשים שעדיין לא למדו בהן, הורה הגר"ש אלישיב (שם ס"ז) שאין לזרוקם לאשפה אך אינם טעונים גניזה. ודעת הגר"י קרליץ (שם) שאם עוטפם היטב מותר גם לזרוקם לאשפה.

ולחניח על גבי קרקע ספר שעדיין לא למדו בו, דעת הגר"ש אלישיב והגר"ח פ' שיינברג (גנוי הקודש שם הע' יט) שאין לזכותו בכך, ומ"מ אין צריך להניחו בגובה טפח, ודי לחצוץ בדף. וכן הורה הגר"י קרליץ (יקרא דאורייתא עמ' לט) שבשעת הדחק אפשר להניחם בהפסק כל שהוא. אמנם הגר"י קניבסקי

המשך במילואים עמוד 9

באר הגולה עג

הלכות תפלין סימן מג מד

כ דברי אקיקא שם
המקום שם וחסור
ורבנו יונה ל שם
במקרא מ שם
נ דברים שם פרק ד
ס ספר חסידים
והשו"ת ורדב"י ז"ל
ע שם במקרא כה
ס תשובת הרשב"א

*ואוחזן (י) (כ) בימינו יובבגדו כנגד לבו, ליוהרר שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח, וכשיצא מרחיק ארבע אמות ומניחן: ו הנה לבוש בתפלין והצדף לבית הכסא כלילה או סמוך לחשכה, שאין שחות להניחם עוד אחר שיצא, לא יקנס בהם (כא) גוללין בבגדו *ואפלו להשתין מים *בבית הכסא קבוע, אלא ביצר יעשה, חולצין *ומניחין בכלי (כב) אם היה בו טפח או בכלי שאינו כלן אף-על-פי שאין בו טפח, יאוחזו הכלי (כג) בגדו ונקנס: ז *במה דברים אמורים, בבית הכסא שבשדה, אבל בבית הכסא שבבית לא יקניסם (כד) כלל בין שיכול להניחם במקום (יא) [וא] (כה) המשתמר: ח *אם שכח תפלין בראשו ועשה בהם צרכיו, מניח ידו עליהן (כו) עד שיגמר עמוד (יז) הראשון, ויצא וחולצין וחוזר ונקנס: ט *מחר (כו) לרופא לקח עביט של מירגלים בגדו ותפלין בראשו, ובעל-גפוש יחמיר לעצמו:

מד אסור שנה בתפלין, ובו סעיף אחר:

א ברכות כג נסכה
כו ב שם במקרא

א *כל זמן שהתפלין בראשו או ברוועו אסור לישן בהם *אפלו שנת (א) צרא, *אלא אם הניח עליהם

שערי תשובה

[וא] המשתמר. עכ"ל. ובא"ר בשם תשב"ץ דתפלין וקמחים שיש בהם שמות צדק לסן חסד בחוף תיק אם צריך לקנס לכה"כ, ונהגו לקנות כלים של עור, וכי"ר סימן רפב קמ"ט מחפה בעור מחר וע"ש בשם ש"ג בקמיעין שעושין להניחות מחסין וסוקק עליהם אותיות של שם צ"ע, ובא"ר קמח השעם לפי שהוא סוקק ולא מחיבה, ונראה דאוסן שפלישין תמינות קמיעין שכתוב שמות בקלף צריך לזהר שיהיה כלי בחוף כלי, בין שהמניחות נפנים בהם בעודם עליהם, ועין בסימן רפב:

עכ"ל. ומשמע במקרא דכל הגי שריותא אינו אלא בתפלין שלובשן כל היום וא"א להטריח אבל שאר ספרים אסור להקניסן אפלו בב"ה שבשדה, מיהו אם הם בקיס שרי להקניסן, חוץ מס"ת שאסור, מ"א: (יז) הראשון. דעמוד החוזר מביא האדם לסילון החוזר מביא האדם לידי נקלון:

באר הלכה

מדאורייתא, כמו שכתבו תלמידי רבנו יונה, ולא גרע ממים סרוחים או מי משרה וכו' המקבא בסימן פו דרינו כצואה עיי"ש. ואפשר דלענין זה לא מחלקין בזה וכלל גוני ספר להשתין בו בתפלין שעליו, ולא חלישין בו שטא יפנה בו כינו דאינו מתגר רק להשתין. ואין לאסר מטעם המירגלים גופא כינו דהוא מתגר שם דינו כצואה, דנה אינו, דאס"כ הו"מ מירגלים נגד העמוד גס"כ דינו כצואה, ואפלו הכי בבית הכסא צרא מחר להשתין בתפלין שבראשו, ואפלו בקבוע היה מחר אי לאו דחלישין שטא יפנה בהם, ואס"כ אפשר דבזה לא חלישין שטא יפנה ומחר: * ואוחזן בימינו. עין במשנה ברוכה מה שכתבנו בשם הרמ"ע להקל והרדב"י מחמיר. ובספר אור זרוע אשר זכינו מקדוש לאורו משמע בהרמ"ע, דכתב בסימן תקסו דמחר לעבר בבית הכסא לפי דרכו שלא לעקר נקביו ותפלין בראשו; ומשמע מלשוננו שהוא מחלק בין אם הוא עובר או שהוא קובע עצמו להיות שם. ובזה יש לישב קצת קשית המגן אברהם בסעף קטן ט מקורן דחולצין, כמו שכתב סימן מה סעיף ב, ואף-על-גב דלענין דביריתורה לא מחלקין בין מהלך או עומד בברכות כד ע"ב, לענין זה מחלקין: * ואפלו להשתין מים. רוצה לומר, במי שיש או בעפר תחות דליקא משום ניצוצות, וברעיל בסעיף א: * בבית הכסא קבוע. והוא הדין לענין בית הכסא צרא ותפלין שבראשו ובאור מהר"מ בנעט על המרדכי: * ומניחין בכלי אם היה בו טפח וכו'. עין במשנה ברוכה. ונשמך אברהם הביא עוד בשם נש"י, דאם תפלי היה טפח (18) חשיב תפלי אהל להפסיק פינס לקרקע וסתר להניחם בביתו על-גבי קרקע (19), ובכלי שאינו כלן אפלו פחות משפח: * אפלו שנת צרא, דלא כהרא"ש ור"י שמתירין שנת צרא. ובבאור הגר"א בריש הסימן משמע שדעתו לפסק בזהם להקל, אף לזעזת לא מקרי שנת צרא כי אם כד הלוח ק' אמה, ואף בזה נוקא אם הניח ראשו בין ברכיו.

משמע (טו) דאפלו פכיס לא יקניסם. ועין במחצית השקל שכתב, דאם הם בקיסן ונחתן בקיס התפור במלבושו, דאותו פיס אינו כלן והני בלי תוף בלי ומחר: (כה) המשתמר. ושא"ר ספרים (20) וכתבים שיש בהן שמות (יז) אם הם בקיס שרי להקניסן, (יח) ויש אומרים דבעינן דוקא תיק בחוף תיק אם צריך לקנס בבית הכסא (22), וכד לעיל לענין תפלין; וספר-תורה אסור בכל גוני. וכתב בשערי תשובה, דאותן המלבישין תמינות קמיעין שכתוב שמות בקלף, צריך לזהר שיהיה כלי בחוף כלי, בין שהמניחות נפנים בהם בעודם עליהם (23): ח (כו) עד שיגמר. דעמוד החוזר מביא האדם לסילון החוזר מביא האדם לידי נקלון: ט (כז) לרופא לקח עביט של מירגלים בגדו ותפלין בראשו, ובעל-גפוש יחמיר לעצמו:

א (א) צרא. דגורין (א) שטא יבוא להפסיק בהם, ועל-ידי הנחת הסודר עליהן

שער הצינן

(טו) לביש-שוד: (טז) מגן אברהם: (יז) מגן אברהם. ועין בספר-מגדים דאפלו בבית הכסא שבבית. והגר"ז מחמיר וברדב"ז משמע להקל: (יח) אליה רבה: (יח) בספר-מגדים:

מילואים הלכות תפלין סימן מ המשך מעמוד קודם

(בשמת אברהם ח"א עמ' לג) שאסור.

(21) והגרי"ח קניבסקי (הלכות מוזהר סי' רפו שעה"צ ס"ק נו) כתב בשם החזו"א לפקפק על היתר זה, וכן כתב בספר ארחות רבנו (ח"א עמ' צח), שהחזו"א הצריך לתלות על נתיק המוזהר מטילת שלא ייחדו אותה לבסוי המוזהר.

[ביה"ל ד"ה בית]

אף אם שני הפסוקים היה פנה שלא היה מכסה רק למעלה ולא למטה, צריך עיון קצת, והפוסקים לא התפירו תלוק פנה⁽²²⁾.

(22) ובמשנ"ב להלן (ס"ק יא) התיר להניח תפילין על המיטה תחת שני כרים, אף על פי שאין הכרים מכסים את התפילין גלמטה.

[ביה"ל ד"ה אסור לשמש]

ענין במשנה ברוך ה' הוא הדין לעשות בו צרכיו⁽²³⁾.

(23) ולענין להיכנס לבית הכסא עם תפילין, כתב במשנ"ב לקמן (סי' מג ס"ק כד) שמשמע שאפילו בבית לא יכניסו, אלא רק בבית בתוך כלי.

[ביה"ל ד"ה אפילו]

ובלשון אס' צריך צורך הפך נעשה כלי בתוך כלי, כן מוכח מן הקמ"ס⁽²⁴⁾.

(24) כוונתו, שמדברי הרמב"ם (פ"ד מהל' תפילין ה"ד) המובאים להלן (ד"ה ואם אשתו), שאם מניח את התפילין כלי בתוך כלי תחת הכר, מותר להניח שלא כנגד מראשותיו אפילו כשאשתו עמו במיטה, מוכח שהאיסור להניח את התפילין כנגד מראשותיו נהג אף באופן שיש כלי בתוך כלי מלבד הכר, ולמרות שנחלקו האחרונים על הדין הראשון, וסוברים שכשאשתו עמו במיטה מותר להניח את התפילין כלי בתוך כלי אף בלא הכר, כמבואר בביה"ל שם, מ"מ בדין השני לא מצינו שנחלקו, וכולם מודים שאסור להניח כנגד מראשותיו אף כשיש כלי בתוך כלי מלבד הכר.

(16) שכתב שאם יש במחיצה נקבים וחלונות בעין סריגה, אסור לאדם לשמש מיטתו בין שאין הספרים מכוסים מן העין, והובאו דבריו במשנ"ב שם (ס"ק כה). וכתב המשנ"ב שם, שבספר נהר שלום ובספר תוספת ירושלים פקפקו על דברי המג"א, ומשום כך אף על פי שלכתחילה טוב לכסות את הספרים שלא יהיו נראים, מ"מ במקום הדחק יש לסמוך על דעת המקילים.

[משנ"ב ס"ק ז]

לאו פלגא בליים, דהוא הדין שני כסויין⁽¹⁷⁾, ואם פרש טלית או שאר פסויו⁽¹⁸⁾ וכו', דהוא הדין במוזהר הקבועה לפניו בחדר⁽¹⁹⁾ צריך כלי בתוך כלי⁽²⁰⁾ וכו', ואחר-כך הניקה פתיק שלשה, קמ"ר⁽²¹⁾.

(17) ואף בשבת כתב לקמן (סי' שטו ס"ק י) שמותר לכסותו, ואין בזה משום איסור עשיית מחיצה המתרת בשבת.

(18) והכופל סדין לשניים ומכסה בו, צידד הא"א (בוטשאטש, סוף סי' רמ) שנחשב לשני כיסויים ואין צריך עוד כיסוי. והגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב עמ' שנג) הורה שהוא נחשב לכיסוי אחד וצריך להניח עליו כיסוי נוסף.

(19) ובחדר אחר שפתחו פתוח ונראה מרחוק, צידד בביה"ל לקמן (סי' רמ ס"ז ד"ה אסור) להקל, והביא שכן צידד הנהר שלום. אכן הפתחי תשובה (יריד סי' רפב ס"ק ט) כתב בשם הפנים מאירות להחמיר. ומ"מ הסיק הביה"ל שהמיקל בזה אין למחות בידו.

(20) ולגבי מקום שיש בו טינוף כגון שתינוקות מצויים בו, כתב השו"ע (יריד סי' רפו ס"ה) שטוב לכסות שם את המוזהר. וכתב הפתחי תשובה (שם ס"ק ז) בשם חיד קטנה, שזה רק באופן שהטינוף מודמן במקרה, אבל אין לעשות בקביעות דבר בזיון נגד המוזהר ולסמוך על הכיסוי.

ולעמוד מול שם של קודש, כששוקו מגולה, הורה הגרש"ז אויערבך

הלכות תפלין סימן מג מד המשך מעמוד עג

[וראה מה שכתב בשו"ת מנחת יצחק ח"א סי' יז-יח].

[משנ"ב ס"ק כה]

וכתב בשערי השוקה, דאיתן הפולקישין התינוקות בקמיע שכתוב שמות פקלף, צריך לזהר שיהיה כלי בתוך כלי, כיון שהתינוקות נפנים בהם בעודם עליהם⁽²³⁾.

(23) אמנם, לענין קמיע מכתבי הקודש המחופה בעור או בדבר אחר, כתב לקמן (סי' שא ס"ק קא) שאין צריך להסירו כשבא להיפנות (אלא ששם לא הזכיר שיש בו שמות).

[משנ"ב ס"ק כז]

והוא הדין ככל אדם⁽²⁴⁾.

(24) ולגבי הרצפה להוציא זבל על ראשו, כתב לעיל (סי' מא ס"ק ג) שאם יסלק את התפילין של ראש אף שישאיר את השל יד מותר, אבל להוציא הזבל על ידו כשהוא לבוש בתפילין של יד, יתכן שאף אם הן מכוסות יש בכך בזיון לתפילין שעליו.

(ארחות רבנו ח"א עמ' רמז) הורה להניח את ספריו רק על כסא וכו', ולגבי דפים של מראי מקומות שהם כסימנים בלבד ומי שלא כתבם אינו מבינם, כתב בשו"ת אגרות משה (יריד ח"ב סי' עה) שאין בהם קדושה.

(21) ודברי תורה שאין בהם שמות, כתב הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"כ דבר הלכה אות לג) שאין איסור להיכנס איתם לבית הכסא אלא כשהם מגולים, אך לא כשהם מכוסים ומונחים בבגד, ואפילו אם מכוסים בכיסוי אחד, ודברי תורה המכוסים ומונחים בתוך כיס הבגד, הרי הם כמונחים בכלי בתוך כלי, ולכל הדעות מותר להיכנס איתם לבית הכסא אפילו לעשות צרכיו.

(22) ושטר שכתוב עליו שם בלע"ז, וכגון שטר דולר, כתב הגרש"ז אויערבך (שם) שמותר להכניסו לבית הכסא, משום שלדעת הש"ך (יריד סי' קעט ס"ק יא) שם הכתוב בלע"ז אין בו קדושה, וכן כתב המשנ"ב לקמן (סי' פה ס"ק י) שמותר למחוק שם הכתוב בלע"ז.

הלכות תפלין סימן מד מה המשך מעמוד 146

ולגבי הישן כל הלילה שלא בשכיבה, הורה הגרי"ש אלישיב (פניני תפילה עמ' ג), שאם כך הרגלו, וכן הנוסע במטוס שישן בלילה שלא בשכיבה, נחשב לשונת קבע וצריך לברך ברכות התורה.

רצונו לישון שינה מוגבלת, וכמו מי שכבר ישן בלילה וקם ללמוד אך חזר לישון קצת עד שיאיר היום, כיון שהגביל את עצמו בשינה אפילו שישן על מיטתו נחשב כעראי.

